

การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับ
การบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร*

THE DEVELOPING OF FACTORS AND STUDYING AN INNOVATIVE LEADERSHIP
LEVEL WITH MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INNOVATION ECOSYSTEM OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN
ADMINISTRATION

นันทนา ชวศิริกุลทอล, ปัทมา รูปสุวรรณกุล, อัจศรา ประเสริฐสิน, ฐิติรัตน์ รอดทอง*

Nantana Chavasirikultol, Pattama Roopsuwankun, Ujsara Prasertsin, Thitirat Rodthong*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thitirat.ro@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาคู่มือประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำและด้านนวัตกรรมการศึกษา ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานและมีประสบการณ์ด้านนวัตกรรมการศึกษา ระดับหัวหน้างานขึ้นไป จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนที่ระดับหัวหน้างานขึ้นไป สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 441 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อพัฒนาคู่มือประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ และแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 40 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประเมินระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1.1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม 1.2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม 1.3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม 1.4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร 1.5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม 1.6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม 1.7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม และ 1.8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และ 2) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา, ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

This research aims to 1) Develop the components of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration, and 2) Examine the level of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of two groups: Group 1 comprised 7 experts in leadership and educational innovation, who are school administrators with demonstrated achievements and experience in educational innovation at the supervisory level or higher; Group 2 consisted of 441 school administrators, also at the supervisory level or higher, from schools under the jurisdiction of Bangkok Metropolitan Administration. The research instruments included a semi-structured interview with 6 questions aimed at developing the components of innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators, and a rating scale questionnaire measuring innovative leadership and the management of the educational innovation ecosystem among school administrators, consisting of 8 components, with 5 items per component, totaling 40 items. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using means, standard deviations, and assessments of the level of innovative leadership. The findings revealed that 1) innovative leadership among school administrators consists of 8 components: 1.1) Participation in innovation-related work, 1.2) Serving as a modern role model in innovation, 1.3) Maintaining networks and ethical standards, 1.4) Fostering innovation development within the organization, 1.5) Demonstrating visionary leadership in innovation, 1.6) Creating an atmosphere that promotes an innovation-driven organization, 1.7) Engaging in creative thinking about innovation, and 1.8) Embracing risks associated with innovation; and 2) The level of innovative leadership and management of the educational innovation ecosystem among school administrators was high across all components.

Keywords: Factors, Innovative Leadership, Educational Innovation Ecosystem, School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น ด้วยเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเป็นอย่างมากนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องพร้อมรับความท้าทายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเตรียมบุคลากรและนวัตกรรมให้พร้อมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีพลังในการขับเคลื่อนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศ ใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์สามารถสร้างนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงโลกทั้งโลกได้ สถานศึกษาจำเป็นต้องนำเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน นวัตกรรมเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการในยุคสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับการเรียนรู้แบบง่าย ๆ ทำให้โลกของการศึกษาเป็นโลกแห่งความจริงและเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ไปสู่การเน้นการพัฒนาทักษะและทัศนคติ เหนือสิ่งอื่นใด คือ สามารถใช้ความรู้สร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบัน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556) ในขณะที่ยังคงเคารพสิทธิมนุษยชน United Nations (UN) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable

Development Goals: SDGs) พ.ศ. 2558 - 2573 โดยมุ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมืองโลกที่ทั่วโลกจะร่วมกันผลักดันให้บรรลุผล ส่งผลให้หลายประเทศออกวิสัยทัศน์เชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนเป้าหมายนี้ อาทิ Japan Society 5.0 ของประเทศญี่ปุ่น Smart Nation ของประเทศสิงคโปร์ Made in India ของประเทศอินเดีย Design of Innovation ของประเทศอังกฤษ A Nation of Makers ของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวประเทศไทยที่กำหนดวิสัยทัศน์ไทยแลนด์ 4.0 มุ่งนำประเทศสู่ “เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (Value-Based Economy) เพื่อเป็นโมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของรัฐบาลบนวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” เป็นหลักการที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (สำนักงานการต่างประเทศ, 2567)

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 และแผนปฏิรูปประเทศ โดยในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 แผนแม่บทประเด็นที่ (12) การพัฒนาการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครูการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวางพื้นฐานระบบ รองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ด้วยเหตุนี้ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จึงถูกกำหนดผ่านกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education) หรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ให้เหมาะสมตามช่วงวัยตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งคุณลักษณะของบุคคลออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ดังนั้น ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายข้างต้น โดยเน้นความสำคัญไปที่ปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ผ่านการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

นวัตกรรมนั้นหมายถึงสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรนั้น ๆ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) โดยในปัจจุบันนวัตกรรมเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เข้ามามีความสำคัญต่อแวดวงการศึกษา ทั้งนี้เพราะความก้าวหน้าของยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ทักษะหรือคุณลักษณะของครูหรือผู้เรียนเปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้น นวัตกรรมจะเป็นเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านระบบบริหารจัดการในสถานศึกษากระบวนการในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ด้านการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมการสอนที่เท่าทันและหลากหลาย เพื่อตอบสนองกับผู้เรียนและบริบทนวัตกรรม ยังช่วยเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และต่อยอดความคิดให้กับครูหรือผู้เรียนอย่างทั่วถึง

การจัดการศึกษาในประเทศไทยเริ่มมีการขับเคลื่อนนโยบายนวัตกรรมโดยได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรม (จิตติมา วรณศรี, 2563) โดยมีการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสตูล และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นพื้นที่นำ

รื่องการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน รวมถึงขยายผลสู่ระดับประเทศ 2) ผลิตและพัฒนาบุคลากรการบริหารจัดการศึกษาระดับจังหวัด 3) ลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และ 4) ผสานเครือข่ายโดยความร่วมมือกับภาคีการจัดการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) เพื่อเป็นการผลักดันนโยบายนวัตกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

การศึกษาปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยดังกล่าว คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีจุดอ่อนสำคัญอย่างน้อยสามประการ ประการแรกยังไม่มีการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผล การบริหารบุคลากรครู การเงิน และการบริหารจัดการ ประการที่สอง ยังขาดกลไกและกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของกฎหมาย เช่น กฎหมายกำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติเขตพื้นที่การศึกษาหลายแห่งกลับมุ่งดำเนินการนโยบายจากส่วนกลางแทนการสนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา ทำให้การบริหารจัดการศึกษายังมีลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง หรือปัญหาจากการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และปัญหาด้านความพร้อมของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม ปรับเปลี่ยนทัศนคติและรูปแบบการเรียนการสอนให้เท่าทันกับหลักสูตรแบบใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเดิม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนั้น เพื่อปรับปรุงระบบการศึกษา สร้างความร่วมมือข้ามภาคส่วน บูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) นำเสนอแนวคิดสภาพแวดล้อมใหม่ของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า การเรียนรู้ของประชากรจะไม่ถูกจำกัดอยู่ในระบบโรงเรียนอีกต่อไป เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นตลอดทุกช่วงวัย ไม่หยุดเรียนแม้จะเป็นผู้ใหญ่ การเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างใหม่โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจนเกิดเป็นจักรวาลการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ระบบนิเวศนวัตกรรมการเรียนรู้” ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมและแพลตฟอร์ม ที่มีการสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งของกลุ่มพันธมิตร และการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ มีการทำงานร่วมกันอย่างหลากหลาย และรู้บทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน จนเกิดเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสมดุล เรียบง่าย และถูกต้องเพื่อเป้าหมายสูงสุด (Adner, R., 2006) ทำให้แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการได้มีการนำมาใช้ในการออกแบบชุมชนใหม่ ที่ต้องการความกระตือรือร้นอย่างยิ่งยวดในการบรรลุเป้าหมาย ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการได้รับความนิยทางวิชาการอย่างรวดเร็ว (Gomes, L. A. et al., 2018) และถูกนำไปใช้หลายมุมมอง อาทิ ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางธุรกิจ ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางเทคโนโลยีระบบนิเวศนวัตกรรมการทางแพลตฟอร์ม (Granstrand, O. & Holgersson, M., 2020) ระบบนิเวศนวัตกรรมการวิจัยและพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมการผู้ประกอบการ (Castro, M. P. et al., 2019) ระบบนิเวศนวัตกรรมการทางความรู้และระบบนิเวศนวัตกรรมการทางการศึกษา (Autio, E. & Thomas, L. D. W., 2014); (Wareham, J. et al., 2014) แนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมการในวงการด้านการศึกษา ยังคงมีช่องว่างทางความรู้ค่อนข้างมากโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การพัฒนาองค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จากนั้น ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informance) เพื่อร่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารในระดับหัวหน้างาน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้าสายชั้น ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและมีผลงานที่ได้รับการยอมรับและมีความรู้และเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน 2) รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน และ 3) หัวหน้าสายชั้น จำนวน 2 คน รวม 7 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้คัดเลือกโดยตรงผ่านอีเมลหรือโทรศัพท์ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่ระดับหัวหน้างานขึ้นไป สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 441 คน วิธีการสุ่มในขณะนี้ เป็นการสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบมีสัดส่วน (Proportion Stratified Sampling) โดยการสุ่มในแต่ละขั้นตอนจะใช้การสุ่มอย่างง่าย

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างจำนวน 6 ข้อ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน จากข้อมูลและเนื้อหาที่ได้มาทั้งหมด จัดทำร่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อใช้ประกอบการจัดทำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 40 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง คือ การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review) 5 คน ได้ค่า IOC = 1.00 จากนั้น จึงทดลองใช้เครื่องมือ (Pilot Testing) เพื่อประเมินความเข้าใจและความเหมาะสมของคำถามในแบบสัมภาษณ์กึ่งมี

โครงสร้างและแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะทำการทดสอบในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เพื่อสังเกตการตอบสนองและความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำถามที่ใช้ หลังจากการทดลองใช้เครื่องมือ 2) แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยจะดำเนินการประเมินคุณภาพเครื่องมือ โดยจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งจะช่วยให้มั่นใจว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ตั้งใจจะวัดได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีการประเมินความเที่ยง (Reliability) ด้วย Coefficient Cronbach's Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ โดยค่าที่ควรได้มากกว่า 0.70 จะแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับที่ดี พบว่า มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ $\alpha = 0.985$

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่พัฒนาไว้ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 6 ข้อ ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างละเอียด และดำเนินการนัดหมายและดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลในสถานที่ที่เหมาะสม เช่น ห้องทำงานหรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบาย โดยจะมีการบันทึกเสียงหรือจดบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ภายหลัง และ 2) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) โดยมี 5 ระดับ และรวม 40 ข้อ ที่ครอบคลุม 8 องค์ประกอบ และทำการเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ในรูปแบบของ gg form เพื่อให้ผู้ตอบสามารถกรอกข้อมูลได้ในเวลาที่เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ ผู้วิจัยจะถอดเสียงและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อความที่ชัดเจนและพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลที่ถอดเสียงจะถูกจัดกลุ่มตามหัวข้อหรือธีมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะมองหาความเชื่อมโยงหรือรูปแบบที่เกิดขึ้นในคำตอบของผู้ให้ข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วมาสังเคราะห์เพื่อสร้างองค์ประกอบหรือแนวคิดใหม่ que แสดงถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจะ เน้นที่ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่สำคัญจากผู้ให้ข้อมูล ส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และประเมินระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลการสังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร (Innovate Leadership) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ โดยสามารถคิดนอกกรอบและเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผู้บริหารที่มองไกลไปข้างหน้า จะสามารถนำข้อมูลและแนวโน้มต่าง ๆ มาวางแผนและกำหนดนโยบายในการดำเนินงาน เข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน โดยการนำนวัตกรรมเข้าไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติในด้านการบริหารและเผยแพร่ความรู้ไปสู่ครูหรือเครือข่าย มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มีทักษะการทดลองเพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาไปสู่วัฒนธรรมนวัตกรรม มีความเอาใจใส่มีความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียร ควบคุมอารมณ์ของตนเองจากภายใน อดทนต่อความไม่ชัดเจนและความล้มเหลวในการดำเนินงานที่เกิดขึ้น สามารถประเมินและบริหารความเสี่ยง กระจายอำนาจการสื่อสารทางเทคโนโลยีผ่านสื่อสังคมออนไลน์

นำเสนอได้อย่างชัดเจน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมถึงให้การสนับสนุนและเสริมสร้างให้บุคลากรในสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ แนวทางการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม (Atmosphere) 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking of Creative) และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานร่วมกันและสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อร่วมกันหาข้อสรุปด้วยการระดมสมอง แบ่งอำนาจในการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ เสริมสร้างพลังบวกในการทำงานร่วมกัน โดยสร้างสัมพันธภาพอันดีกับบุคลากร สามารถทำงานเป็นหมู่คณะร่วมกับบุคลากรได้ มีความจริงใจ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความไว้วางใจ เข้าใจ ความแตกต่างของแต่ละบุคคลและไม่ด่วนตัดสินจากลักษณะภายนอก เข้าใจความแตกต่างในบริบททางสังคม ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูเห็นถึงความสำคัญของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จและเห็นคุณค่าของตนเองทำให้ครูรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมุ่งศึกษาและเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แสวงหาความรู้ทั้งในหน่วยงานและนอกหน่วยงาน ศึกษางานด้านนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเป็นอย่างดี รู้เท่าทันเหตุการณ์ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถเชื่อมโยงและประยุกต์ความรู้หรือประสบการณ์ของตนเองในการสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ของตนเองให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค์นวัตกรรมที่แปลกใหม่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) หมายถึง คุณลักษณะและการส่งเสริมการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในสถานศึกษา เพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญของโรงเรียน และแสดงพฤติกรรมซึ่งบ่งบอกถึงการมีคุณธรรม มีการตัดสินใจด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรม กล้าเปลี่ยนแปลง และกล้าทำงานในรูปแบบใหม่ ๆ มีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ฟังที่ดี มีจิตใจเปิดกว้างและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ เป็นผู้ให้ มีความเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ และเวลา ยอมรับความล้มเหลวหรือความผิดพลาด ของตนเองและผู้อื่น ทำงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดมั่นจรรยาบรรณ กิริยามารยาทดี พุดจา

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานองค์ประกอบที่แสดงออกถึงความสามารถบูรณาการองค์ความรู้และเทคนิควิธีได้อย่างเหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน กำหนดทิศทางขององค์กรตลอดจนรู้วิธีการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปในทางที่เหมาะสมที่สุด กล้าตัดสินใจนำนวัตกรรมไปใช้จริง เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประสานงานภายในสถานศึกษา ให้คำปรึกษา ชี้แนะบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มอบหมายงานได้ตรงกับความสามารถของบุคคล กระตุ้นส่งเสริมและให้กำลังใจ ชื่นชมยินดีหรือให้รางวัลเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ไม่ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งงาน เมื่อเกิดความผิดพลาด และให้โอกาสแก่ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) หมายถึง คุณลักษณะและการแสดงพฤติกรรมที่มั่นคงแน่วแน่ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สามารถวิเคราะห์แนวโน้มความ

เปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม มองเห็นภาพอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่การเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาอันนำไปสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรม เป็นผู้ที่สื่อสารวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้บุคลากรผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันวิเคราะห์ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาปัญหาอุปสรรค มากำหนดวิสัยทัศน์แล้วนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ ให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม (Atmosphere) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างให้เกิดความยืดหยุ่น และความคล่องตัวในการทำงาน ที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม โดยใช้รูปแบบการปฏิบัติงานที่หลากหลาย สนองตอบความต้องการของบุคลากร รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในระดับบุคคล สร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญและคุณค่าต่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้บุคลากรแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการต่อยอดแนวความคิดการสร้างนวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking Creatively) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีความแตกต่าง แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ที่มีจินตนาการ ส่งเสริมบรรยากาศแห่งการค้นคว้า การประดิษฐ์คิดค้นการทดลอง สามารถบูรณาการความคิดที่หลากหลายรูปแบบ โดยไม่มีข้อจำกัด มีการคิดนอกกรอบ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ มีทักษะการตัดสินใจที่รอบคอบซึ่งผ่านการคิดและแก้ปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ และใช้จินตนาการเพื่อให้สามารถมองเห็นภาพของสถานศึกษาที่ตนปรารถนาในอนาคต

องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการเลือกทางปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สามารถปฏิบัติงานท่ามกลางภาวะเสี่ยงหรือภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างเด็ดเดี่ยว ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกล้าที่จะวางแผนและกล้าปฏิบัติงานในรูปแบบแปลกใหม่ มีการเตรียมพร้อมรับมือกับความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับความคิดของตนเอง สามารถจัดคนให้ตรงกับงาน และเป็นผู้ที่สามารถสะท้อนผล เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุง ให้เกิดการพัฒนา ในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 Results of the analysis of innovative leadership with management of the educational innovation ecosystem of school administrators

Evaluation list	Mean	S.D.	Skewness	Kurtosis	Level
Factor 1 Participation in innovation work (Involving)	4.39	0.625	0.739	0.527	high
Factor 2 Being a role model for the new generation in innovation (New Model)	4.22	0.623	-0.663	-0.023	high
Factor 3 Networking and maintaining morality and ethics (Network)	4.37	0.602	-0.791	0.391	high
Factor 4 Developing innovation within the organization (Organization)	4.28	0.648	-0.736	0.426	high
Factor 5 Being a visionary in innovation (Visionary)	4.27	0.637	-0.839	0.184	high
Factor 6 Creating an atmosphere that promotes innovative organizations (Atmosphere)	4.30	0.645	-0.816	0.452	high
Factor 7 Creative Thinking in innovation (Thinking Creatively)	4.19	0.666	-0.771	0.283	high
Factor 8 Risk-taking in innovation (Exposure to Risk)	4.21	0.672	-0.710	0.460	high

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน แต่ละองค์ประกอบทั้ง 8 ประกอบ มีระดับมาก ทุกองค์ประกอบ เมื่อเรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดมี ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม ($M = 4.39$) องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ($M = 4.37$) องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม ($M = 4.30$) องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร ($M = 4.28$) องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม ($M = 4.27$) องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม ($M = 4.22$) องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม ($M = 4.21$) และองค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม ($M = 4.19$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเรียงลำดับเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ในการเป็นตัวแทนอธิบายภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 3 การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม องค์ประกอบที่ 6 การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร องค์ประกอบที่ 5 การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 2 การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 8 การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และองค์ประกอบที่ 7 การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม

ผลการวิจัยทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเป็นไปตามที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นอาจเนื่องมาจากการศึกษาองค์ประกอบนั้นผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และหลักการ รวมทั้งเอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาอย่างหลากหลาย รวมทั้งการสร้างเครื่องมือเพื่อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาที่ผ่านการหาคุณภาพและแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ รวมทั้งมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามหลักของการสุ่มตัวอย่างที่มีความถูกต้องเหมาะสมโดยรวม พบว่า มีความเหมาะสม เนื่องจาก การจะพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย รวมถึงผู้นำต้องเป็นแบบอย่างเพื่อให้บุคลากรเห็นแบบอย่างที่ดีเกิดแรงบันดาลใจ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการพัฒนาสถานศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมอันจะทำให้ผู้อื่นเคารพนับถือ และมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม มีการปฏิบัติงานที่หลากหลายวิธี มีระบบความคิดและรูปแบบความแปลกใหม่รวมถึงการสะท้อนผลย้อนกลับเพื่อนำมาแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ Weberg, D. กล่าวว่า สมรรถนะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) ทักษะข้ามแดน 2) ความกล้าเสี่ยง 3) การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 4) การหาโอกาสในการใช้ประโยชน์ 5) การปรับตัว 6) การประสานงานด้านข้อมูล 7) การอำนวยความสะดวก (Weberg, D., 2013) เช่นเดียวกับ Office of the Education Council ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ว่า ในการพัฒนาสถานศึกษาในปัจจุบันซึ่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอัน

เป็นที่มาของกระแสโรงเรียนนวัตกรรมที่กลายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและคุณภาพของบุคลากรและสถานศึกษา ทั้งนี้การสร้างสรรคนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม โดยการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำไปสู่ นวัตกรรม 3 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการทำงาน และนวัตกรรมการนำ (Office of the Education Council, 2016)

2. การพัฒนาแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ เนื่องจากแบบวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนวัตกรรมในโรงเรียน ประกอบด้วย สารระด้านกระบวนการบริหาร คุณลักษณะของผู้นำ มาตรฐานของทรัพยากรและสภาพแวดล้อม รวมถึงบรรยายการขององค์กร และประสิทธิผลของความสำเร็จ และมีการกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การสร้างวิสัยทัศน์ความสามารถในการสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนวัตกรรม ให้การสนับสนุนการนวัตกรรมในองค์กร และประเมินผลลัพธ์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ สอดคล้องกับ World Economic Forum กล่าวว่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยียุคดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรุนแรงในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดแรงกดดันทางการศึกษา และจำเป็นต้องปรับรูปแบบเพื่อสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต และเปิดโลกของการเรียนรู้ให้กว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถค้นคว้าและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในทุกที่ ทุกเวลา ทุกช่วงอายุ มิใช่จำกัดแค่ในโรงเรียนดังเช่นอดีต การเรียนรู้รูปแบบใหม่เป็นการก้าวข้ามวัฒนธรรมของการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เรียกว่าจักรวาลการเรียนรู้สอดคล้ององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) นำเสนอแนวคิดสภาพแวดล้อมใหม่ของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัลที่อุดมไปด้วยองค์ความรู้ใหม่ ความต้องการทักษะใหม่ ความต้องการวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนและความต้องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนรู้โดยลำพังได้อีกต่อไป ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับโครงสร้างใหม่โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเกิดเป็นระบบนิเวศนวัตกรรมการเรียนรู้ (World Economic Forum, 2018)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร (Innovate Leadership) ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม (Involving) 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม (New Model) 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม (Network) 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร (Organization) 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม (Visionary) 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม (Atmosphere) 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม (Thinking of Creative) และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม (Exposure to Risk)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา
ของผู้บริหารโรงเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้านนวัตกรรม 2) การเป็นแบบอย่างรุ่นใหม่ด้านนวัตกรรม 3) การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม 4) การพัฒนานวัตกรรมในองค์กร 5) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กร นวัตกรรม 7) การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม และ 8) การเปิดรับความเสี่ยงด้านนวัตกรรม และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากทุก องค์ประกอบ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านการ พัฒนาครู ควรพิจารณาถึงค่าที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เพื่อนำมาวางแผนการสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการ บริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาได้อย่างเต็มที่ 2) ผู้บริหารโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางด้านการพัฒนาครู ควรศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศ นวัตกรรมการศึกษาและนำตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบโดยเฉพาะองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม รองลงมา คือ การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ส่วน องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญน้อยสุด คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม เพื่อนำข้อมูลนี้มาใช้ในการ วิเคราะห์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาและปรับใช้ในการ พัฒนاتนเอง และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหาร จัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการนำไปใช้ประโยชน์ต่อโรงเรียนและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำแนวคิดและทฤษฎีไปใช้ในการอธิบายถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการ บริหารจัดการระบบนิเวศนวัตกรรมการศึกษาทราบถึงระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารจัดการระบบ นิเวศนวัตกรรมการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในวางแผนเชิงวิชาการ ออกแบบ โปรแกรมการพัฒนา การทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียน และ

พัฒนาองค์กรได้ต่อไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษารายละเอียดของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานด้านนวัตกรรม รองลงมา คือ การมีเครือข่ายและมีคุณธรรมจริยธรรม ส่วนองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยสุด คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ด้านนวัตกรรม เพื่อนำข้อมูลนี้มาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการวิจัยในลักษณะเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ได้ต่อไป และ 2) ควรศึกษาในลักษณะเชิงลึก ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ใด ควรนำมาส่งเสริมพัฒนา และควรดำเนินการในการพัฒนารูปแบบจัดโปรแกรม หรือการจัดอบรม การจัดการเรียนรู้ในแนวทางต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th>.
- จิตติมา วรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการต่างประเทศ. (2567). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน-SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGS). เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2559). แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทย. กรุงเทพมหานคร: เซนจู้.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนปฏิรูปประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2562). สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Adner, R. (2006). Match your innovation strategy to your innovation ecosystem. *Harvard Business Review*, 84(4), 98-107.
- Autio, E. & Thomas, L. D. W. (2014). *Innovation ecosystems: Implications for innovation management*. Oxford: Oxford University Press.
- Castro, M. P. et al. (2019). The impact of higher education on entrepreneurship and the innovation ecosystem: A case study in Mexico. *Journal of Management and Innovation*, 11(20), 55-97.
- Gomes, L. A. et al. (2018). Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends. *Journal of Management*, 136(4), 30-48.
- Granstrand, O. & Holgersson, M. (2020). *Innovation ecosystems: A conceptual review and a new definition*. Retrieved June 13, 2024, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0166497218303870?via%3Dihub>

- Office of the Education Council. (2016). *næonom phap anakhot kansuksa læ kanrianru khong Thai*
Trends in the future of education and learning in Thailand. Bangkok: senchuri.
- Wareham, J. et al. (2014). Technology ecosystem governance. *Organization Science*, 25(4), 1195-1215.
- Weberg, D. (2013). *Innovation leadership behaviors: Starting the complexity journey*. Burlington, New Jersey: Jones & Bartlett Learning.
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report 2018*. *Open Journal of Business and Management*, 9(5), 187-199.